

а в кінцевому результаті – успішно застосовувати її на практиці.

Уся цінність інформаційно-аналітичної діяльності полягає в тому, що використовується величезний набір методів і засобів, які успішно застосовують у математиці, логіці, соціо-гуманітарних, природничих науках, у написанні історичних досліджень. Інформаційно-аналітична діяльність пов'язана буквально з усіма процесами і явищами буття.

Підсумовуючи вищезазначене можна дійти висновку, що інформаційно-аналітичній діяльності має бути приділена значна увага в будь-якому органі влади, адже саме за таких умов стає можливим прийняття виважених та адекватних рішень посадовими особами і належне виконання своїх функцій органами влади.

КОМІТЕТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ УКРАЇНИ

*Шапаренко Олександр Андрійович,
аспірант юридичного факультету Донецького
національного університету імені Василя Стуса*

На сьогоднішній день українське суспільство визначилося щодо європейського та євроатлантичного курсу України. В наукових колах широко розглядають питання європейської та євроатлантичної інтеграції, проте, євроінтеграційні питання в більшості випадків аналізуються поверхово та не враховують низки питань, які паралельно виникають, що, в свою чергу, негативно відбивається на реалізації зовнішньополітичної стратегії України. Механізм забезпечення національної безпеки України, який охоплює всю систему владних інституцій, є основним засобом вирішення зовнішньополітичних проблем. Важливу роль у даному механізмі відіграє

український парламент, тому особливої уваги в контексті цього потребує питання місця та ролі комітетів парламенту.

Варто зазначити, що на всіх історичних етапах України оцінка потенційних загроз і ступеня їх небезпеки для національних інтересів є пріоритетним напрямком діяльності Верховної Ради України¹¹⁶. Відповідно до ст. 6 ЗУ «Про національну безпеку України» Верховна Рада України є одним із основних суб'єктів забезпечення безпеки, впливає на цей процес переважно через реалізацію контрольної та законодавчої функцій¹¹⁷, а законодавча діяльність парламенту є одним із головних чинників забезпечення національної безпеки країни. Так, у Воєнній доктрині України визначена необхідність удосконалення законодавства з питань оборони України, належного унормування діяльності у військовій сфері та адаптації базових законодавчих, концептуальних і програмних документів з питань оборони до сучасних реалій, в тому числі враховуючи обраний курс України до європейського та євроатлантичного співтовариства.¹¹⁸

У механізмі забезпечення національної безпеки посилюється роль контрольної функції парламенту. Так, Ю.Г.Барабаш зазначає, що парламентський контроль в Україні можна визначити як важливу функцію Верховної Ради України, що здійснюється безпосередньо парламентом, а також його органами, зокрема, комітетами¹¹⁹.

Функціонування комітету Верховної Ради УРСР з питань зовнішньої та внутрішньої безпеки започатковано у 1990 р., сьогодні – це комітет Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони, який опрацьовує законопроекти, спрямовані на захист незалежності і безпеки України, її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Основним об'єктом

¹¹⁶ Органи державної влади України / за ред. В. Ф. Погорілка: монографія. К.: Ін-т держави та права ім. В. М. Корецького, 2002. С. 515.

¹¹⁷ Про національну безпеку України: Закон України № 2469-VIII від 21.06.2018. *Голос України*. 07.07.2018. №122.

¹¹⁸ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: указ Президента України від 24.09.2015 р. №555/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. №78. Ст.2592.

¹¹⁹ Барабаш Ю. Г. Парламентський контроль в Україні (конституційноправовий аспект): монографія. С. 163–164.

його контролю є діяльність органів виконавчої влади, адже вони наділені широкими повноваженнями щодо забезпечення безпеки. Предмет відання комітету складають: державна політика в сфері оборони; оборонно-промисловий комплекс; військове та військово-технічне співробітництво України з іншими державами; військові формування, утворені відповідно до законодавства; соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей та ін.¹²⁰

Проаналізувавши результати роботи зазначеного комітету протягом останніх років, можна відзначити, що ефективним та дієвим видається досвід Комітету з питань національної безпеки і оборони щодо участі його членів у роботі колегій міністерств та відомств, засіданнях Уряду, урядових комітетів, спеціальних комісій та інших заходах, які проводилися відповідними органами влади¹²¹. Такий досвід сприяє вдосконаленню діяльності Комітету, підвищенню професіоналізму народних депутатів України, створення системності у взаємному обміні інформацією, поглиблення співпраці між Комітетом та відповідними міністерствами і відомствами члени Комітету. Тому цей досвід доцільно використовувати і іншим комітетам парламенту у своїй діяльності.

Разом з цим, необхідно зазначити, що робота комітету переважно пов'язана із функціонуванням Збройних сил України, зокрема, із розглядом систематичних порушень у їх роботі, а тому поширюється тільки на окремі аспекти державної безпеки й міжнародного співробітництва, що звужує внесок комітету у забезпечення національної безпеки та оборони України. Таке неповноцінне використання наданих повноважень парламентського комітету у здійсненні контрольної функції, вважаю, дещо обмежує його роль у

¹²⁰ Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання: Постанова Верховної Ради України від 04.12.2014 р. №22-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №1. Ст.10.

¹²¹ Узагальнений звіт про виконану Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони роботу за період VII скликання Верховної Ради України. URL: http://komnbo.rada.gov.ua/komnbo/control/uk/publish/article?art_id=51442&cat_id=48182.

забезпеченні національної безпеки України в цілому¹²². З метою досягнення більшої результативності цього контролю перш за все необхідно удосконалити форми контрольної діяльності, активізувати контроль комітетів, роботу народних депутатів в округах, врегулювати статус тимчасових слідчих комісій, які у багатьох демократичних державах виступають дієвим інститутом контролю не лише за членами уряду, а й іншими органами державної влади.

Крім того, діяльність цього комітету пов'язана із загальними проблемами інших комітетів парламенту. Так, при формуванні складу комітету враховується переважно принцип фракційної належності, а не принцип професіоналізму кандидата. Негативно впливають і такі фактори, як відсутність належної відповідальності народних депутатів за роботу у комітетах, до яких їх обрано, невизначеність максимальної та мінімальної кількості складу комітетів, відсутність контролю за діяльністю не лише міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, але й за роботою позабюджетних фондів, за ходом виконання державних програм.

У відповідності до п. 9 ст. 14 ЗУ «Про комітети Верховної Ради України» зміст контрольної функції комітету розкривається в рамках реалізації, зокрема, такого повноваження як направлення матеріалів для відповідного реагування в межах, установлених законом, органам Верховної Ради України, державним органам, їх посадовим особам¹²³. Зі змісту даної норми вбачається, що у випадку виявлення комітетом порушень прав, свобод і інтересів людини та громадянина, інтересів держави, територіальної громади, комітет направляє такі матеріали для відповідного реагування в межах, встановлених законодавством, відповідним державним органам або їх посадовим особам. Вирішальним у даному контексті є своєчасне направлення комітетом матеріалів до відповідних органів для реагування, адже своєчасність сприятиме не лише

¹²² Звіт Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони щодо розгляду питань, пов'язаних з воєнною безпекою та обороною, за 2017 рік. URL: http://komnbo.rada.gov.ua/news/main_news/73312.html

¹²³ Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1995 № 19. Ст. 134.

отриманню необхідної інформації, але і розкриттю злочинів, запобіганню їх вчинення, що допоможе відвернути негативні наслідки.

Враховуючи правові позиції Конституційного Суду України щодо відсутності повноважень комітетів Верховної Ради України давати прямі доручення відповідним державним органам щодо проведення перевірок, оглядів, обшуків та інших процесуальних дій, необхідною вбачається законодавча конкретизація форм і методів взаємодії комітетів Верховної Ради України, зокрема відносно обміну інформацією щодо реагування на порушення законності, аналізу реагування державних органів на факти направлення комітетом відповідних матеріалів тощо.

Неприпустимим є ігнорування відповідними державними органами звернень комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони з відповідними матеріалами для реагування на порушення у сфері забезпечення національної безпеки та оборони, а також неприпустиме порушення строків надання відповідей на такі повідомлення, тому варто запровадити додаткову юридичну відповідальність за ненадання або несвоєчасне чи неналежним чином підготовлену відповідь.

У цілому варто зазначити, що через комітет з питань національної безпеки і оборони реалізується законодавча та контрольна функції Верховної Ради України. Контрольні повноваження комітету з питань національної безпеки і оборони не мають самостійного характеру, вони є похідними від контрольних повноважень парламенту загалом та покликані сприяти у реалізації таких повноважень. На сьогоднішній день, потенціал парламентського контролю у сфері забезпечення національної безпеки не використовується повною мірою. Результативність цього контролю, перш за все, пов'язана із конституюванням та удосконаленням форм та методів контрольної діяльності, активізацією контролю комітетів.

Дана ситуація в умовах європейського та євроатлантичного курсу України вимагає пошуку нових підходів, більшої активізації роботи комітету

Верховної Ради України щодо забезпечення національної безпеки та їх конструктивної взаємодії з іншими інститутами.

УЧАСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*Шинкарук Олег Миколайович,
доктор технічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України,
лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки,
ректор Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, єдиний в Україні військовий закладу вищої освіти, де здійснюється професійна підготовка охоронців кордону.

Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення, на який покладаються завдання щодо забезпечення недоторканості державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

Державна прикордонна служба України реформується та займає відповідальне місце в системі безпеки держави.

Її діяльність планується, виходячи із сучасних викликів та загроз.

Відомство продовжує системно розвиватися (у рамках загальної реформи сектору безпеки і оборони України), виконуючи завдання не лише охорони, а й оборони державного кордону.

Сьогодні активно модернізується система охорони державного кордону.

Реформовано оперативно-розшукову компоненту та збільшено глибину прикриття державного кордону.

За адміністративно-територіальним принципом розгорнуто 80 відділів прикордонної служби та 258 відділень інспекторів прикордонної служби, а також прикордонну заставу «о. Зміїний». Це дало змогу зменшити протяжність